

**ZAKON
O ZABRANI DISKRIMINACIJE**

-Nezvanični prečišćeni tekst-

(“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 59/09 i 66/16)

GLAVA I. OPŠTE ODREDBE

Član 1. (Predmet Zakona)

(1) Ovim zakonom uspostavlja se okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim licima u Bosni i Hercegovini i uređuje sistem zaštite od diskriminacije.

(2) U skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim standardima koji se odnose na ljudska prava i osnovne slobode, ovim zakonom utvrđuju se odgovornosti i obaveze zakonodavne, sudske i izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i pravnih lica i pojedinaca koji vrše javna ovlaštenja (u daljnjem tekstu: nadležne institucije Bosne i Hercegovine), da svojim djelovanjem omoguće zaštitu, promovisanje i stvaranje uslova za jednako postupanje.

Član 2. (Diskriminacija)

(1) Diskriminacijom će se, u smislu ovog zakona, smatrati svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditeta, starosne dobi, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i pola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogućí ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje, na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima života.

(2) Zabrana diskriminacije primjenjuje se na sve javne organe kao i na sva fizička ili pravna lica, i u javnom i u privatnom sektoru, u svim oblastima, a naročito: zaposlenja, članstva u profesionalnim organizacijama, obrazovanja, obuke, stanovanja, zdravlja, socijalne zaštite, dobara i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima, te obavljanja privrednih aktivnosti i javnih usluga.

GLAVA II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Član 3. (Oblici diskriminacije)

(1) Neposredna diskriminacija je svako različito postupanje po osnovama određenim članom 2. ovog zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neko lice ili grupa lica dovedena ili je bila ili bi mogla biti dovedena u nepovoljniji položaj, za razliku od nekog drugog lica ili grupe lica u sličnim situacijama.

(2) Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa ima ili bi imala učinak dovođenja nekog lica ili grupe lica, u odnosu na osnove definirane u članu 2. stav (1) ovog zakona, u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druga lica.

Član 4. **(Ostali oblici diskriminacije)**

- (1) Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekom od osnova iz člana 2. stav (1) ovog zakona koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja.
- (2) Seksualno uznemiravanje je svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode čiji je cilj ili efekat povreda dostojanstva lica, posebno kada se njime stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.
- (3) Mobing je oblik nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koji podrazumijeva ponavljanje radnji koje imaju ponižavajući efekat na žrtvu čija je svrha ili posljedica degradacija radnih uslova ili profesionalnog statusa zaposlenog.
- (4) Segregacija je djelo kojim (fizičko ili pravno) lice odvaja druga lica na osnovu jednog od nabrojanih osnova iz člana 2. ovog zakona, u skladu sa definicijom diskriminacije sadržanom u članu 2. ovog zakona.
- (5) Izdavanje naloga drugima za vršenje diskriminacije i pomaganje drugima prilikom diskriminacije, poticanje na diskriminaciju smatra se oblikom diskriminacije.
- (6) Težim oblikom diskriminacije smatrat će se diskriminacija počinjena prema određenom licu po više osnova iz člana 2. stav (1) ovog zakona (višestruka diskriminacija), diskriminacija počinjena više puta (ponovljena diskriminacija) i diskriminacija koja postoji duže vrijeme (produžena diskriminacija).

Član 5. **(Izuzeci od principa jednakog postupanja)**

Zakonske mjere i radnje neće se smatrati diskriminacijskim kada se svode na nepovoljno razlikovanje ili različito postupanje ako su zasnovane na objektivnoj i razumnoj opravdanosti. Sljedeće mjere neće se smatrati diskriminacijskim kada se njima ostvaruje legitiman cilj i ako postoji razuman odnos proporcionalnosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se nastoji realizirati i kada:

- a) proizilaze iz provođenja ili donošenja privremenih posebnih mjera osmišljenih bilo da se spriječe ili nadoknade štete koje lica trpe a koje su određene osnovama navedenim u članu 2. ovog zakona i to naročito za pripadnike ugroženih grupa, kao što su: invalidna lica, pripadnici nacionalnih manjina, žene, trudnice, djeca, omladina, starija lica i druga društveno isključena lica, civilne žrtve rata, žrtve u krivičnim postupcima, raseljena lica, izbjeglice i azilanti; odnosno da se omogući njihovo puno učešće u svim oblastima života;
- b) su zasnovane na obilježju koje se odnosi na bilo koji od osnova navedenih u članu 2. ovog zakona kada, u ograničenim okolnostima, zbog prirode konkretnih profesionalnih aktivnosti koje su u pitanju ili konteksta u kojem se izvršavaju, takvo obilježje predstavlja stvarni i određujući uslov u pogledu izbora zvanja. Ovaj izuzetak bit će predmet povremenih preispitivanja;
- c) su zasnovane na razlikovanju, isključivanju ili davanju prednosti u vezi sa zapošljavanjem kao člana osoblja institucije koje se obavlja u skladu s doktrinama, osnovnim postavkama, dogmama, vjerovanjima ili učenjima konkretne vjeroispovijesti

ili vjere, s obzirom da je razlikovanje, isključenje ili davanje prednosti izvršeno savjesno kako ne bi došlo do povrede vjerskih osjećanja pripadnika te vjeroispovijesti ili te vjere;

d) određuju maksimalnu starosnu dob najprimjereniju za prekid radnog odnosa i određuju starosnu dob kao uslov za penzionisanje;

e) su zasnovane na državljanstvu na način predviđen zakonom;

f) su zasnovane na realizaciji razumnih prilagođavanja s ciljem osiguravanja principa jednakog postupanja u odnosu na invalidna lica. Poslodavci su zato prema potrebi u konkretnom slučaju dužni preduzeti odgovarajuće mjere, radi omogućavanja da invalidno lice ostvari pristup, učestvuje ili napreduje u zaposlenju, odnosno da učestvuje u obuci, ako takve mjere ne nameću nesrazmjeran teret poslodavcu;

g) stavljanje u nepovoljniji položaj pri uređivanju prava i obaveza iz porodičnog odnosa kada je to određeno zakonom, a posebno s ciljem zaštite prava i interesa djece, što mora biti opravdano legitimnom svrhom, zaštitom javnog morala, kao i pogodovanju braka u skladu s odredbama porodičnih zakona;

h) prilikom zasnivanja radnog odnosa, uključuju u članstvo, te u djelovanju koje je u skladu s naukom i poslovanjem registriranih crkava i vjerskih zajednica u BiH, kao i druge javne ili privatne organizacije koje djeluju u skladu sa ustavom i zakonima, ako to zahtijevaju vjerske doktrine, uvjerenja ili ciljevi.

GLAVA III. ZAŠTIĆENA PRAVA

Član 6. (Oblast primjene)

(1) Ovaj zakon primjenjuje se na postupanje svih javnih tijela na nivou države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih lica s javnim ovlaštenjima, kao i na postupanje svih pravnih i fizičkih lica, u svim a posebno u sljedećim oblastima života:

a) zapošljavanja, rada i radnih uslova, uključujući pristup zaposlenju, zanimanju i samozapošljavanju kao i radne uslove, naknade, napredovanja u službi i otpuštanja s posla;

b) obrazovanja, nauke i sporta. Dostupnost obrazovanja ne bi trebalo da zavisi od useljeničkog statusa djece ili njihovih roditelja;

c) socijalne zaštite, uključujući socijalno osiguranje, socijalne naknade, socijalnu pomoć (naknade za stanovanje, naknade za mlade, itd.) i način postupanja prema korisnicima socijalne zaštite;

d) zdravstvene zaštite, uključujući dostupnost zaštite i liječenja, i u odnosu na način na koji se pruža zaštita i liječe pacijenti;

e) obuke uključujući početno osposobljavanje i stalno stručno usavršavanje, sve vrste i sve nivoe profesionalnog usmjerenja, naprednog stručnog usavršavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije, uključujući i sticanje praktičnog radnog iskustva;

- f) pravosuđa i uprave, uključujući aktivnosti policije i drugih službenika za provođenje zakona, službenika pogranične kontrole, vojno i zatvorsko osoblje. Konkretno, sva lica bit će jednaka pred sudovima i tribunalima;
- g) stanovanja uključujući pristup stanovanju, uslove stanovanja i raskid ugovora o najmu;
- h) javnog informiranja i medija;
- i) članstva u profesionalnim organizacijama, uključujući članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca ili u bilo kojoj organizaciji čiji članovi obavljaju neko određeno zanimanje; uključenost u takve organizacije i pogodnosti koje pružaju takve organizacije;
- j) roba i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima, uključujući npr. prilikom kupovine robe u trgovini, prilikom podnošenja molbe za zajam u banci i u odnosu na pristup diskotekama, kafićima i restoranima;
- k) obavljanja privredne djelatnosti, uključujući pravo o tržišnoj konkurenciji, odnose između preduzeća i odnose između preduzeća i države;
- l) učešća u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu;
- m) jednakom učešću u javnom životu svih građana;
- n) porodice, pri čemu će bračni drugovi uživati potpunu jednakost prava kao i odgovornosti u pogledu bračne zajednice, tokom trajanja bračne zajednice i njene rastave uključujući i prava i odgovornosti u pogledu podizanja djece, u skladu s odredbama porodičnog zakona;
- o) prava djeteta, uključujući one mjere zaštite koje su potrebne shodno njihovom statusu maloljetnika, od strane njihove porodice, društva i države.

GLAVA IV. INSTITUCIJE NADLEŽNE ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Član 7.

(Centralna institucija za zaštitu od diskriminacije)

(1) Centralna institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ombudsmen Bosne i Hercegovine).

(2) Ombudsmen Bosne i Hercegovine postupa u skladu s ovim zakonom i Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava BiH na način da u okviru svoje nadležnosti:

- a) zaprima pojedinačne i grupne žalbe u vezi s diskriminacijom;
- b) fizičkim i pravnim licima koja su podnijela žalbu zbog diskriminacije daje potrebna obavještenja o njihovim pravima i obavezama, te mogućnostima sudske i druge zaštite;
- c) povodom žalbe Ombudsmen Bosne i Hercegovine može odlučiti da ne prihvati žalbu ili da pokrene istražni postupak u skladu s posebnim propisima;
- d) predlaže pokretanje postupka medijacije u skladu s odredbama Zakona o medijaciji;
- e) prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije;

f) podnosi godišnji, a prema potrebi i vanredne izvještaje o pojavama diskriminacije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;

g) informira javnost o pojavama diskriminacije;

h) na vlastitu inicijativu, provodi istraživanja u oblasti diskriminacije;

i) daje mišljenja i preporuke s ciljem sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini;

j) ima pravo da pokreće i učestvuje u postupku za zaštitu od diskriminacije za prekršaje propisane ovim zakonom;

k) prati zakonodavstvo i daje savjete zakonodavnim i izvršnim organima;

l) radi na promociji ovog zakona, informira javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno promovira borbu protiv diskriminacije u svrhu njene prevencije;

m) unapređuje politike i prakse koje imaju za cilj da osiguraju jednako postupanje.

(3) Ombudsmen Bosne i Hercegovine pri izradi redovnih izvještaja, mišljenja i preporuka o pojavama diskriminacije saraduje s organizacijama civilnog društva koje se bave zaštitom i promoviranjem ljudskih prava i organizacijama koje se bave zaštitom prava grupa izloženih visokom riziku diskriminacije.

(4) Ombudsmen Bosne i Hercegovine pruža pomoć licima ili grupama lica koja se obraćaju međunarodnim tijelima za zaštitu od diskriminacije u davanju uputstava, savjeta, konsultacija u toku postupka, prijedloga i preporuka.

(5) Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine će u svrhu ostvarivanja svoje nadležnosti uspostaviti poseban odjel koji bi isključivo razmatrao predmete navodne diskriminacije u pogledu postupanja javnih tijela na nivou države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i tijela, te pravnih lica s javnim ovlaštenjima, kao i postupanje svih pravnih i fizičkih lica, u svim oblastima života.

U budžet Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine bit će uvrštena posebna budžetska stavka neophodna za funkcioniranje specijalnog odjela/specijalnih odjela za borbu protiv diskriminacije.

(6) Sve državne institucije, entitetske, kantonalne i tijela Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinske, institucije i pravna lica s javnim ovlaštenjima, te ostala pravna i fizička lica dužna su, na zatjev Ombudsmena Bosne i Hercegovine, najkasnije u roku od 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva, dostaviti tražene podatke i dokumente.

(7) Nadležne institucije u Bosni i Hercegovini obavezne su saradivati s Ombudsmenom Bosne i Hercegovine i davati pismeno odgovore i obavještenja u roku koji je Ombudsmen Bosne i Hercegovine odredio i o efektu preporuka datih s ciljem otklanjanja diskriminacije.

Član 8.

(Vođenje evidencije i koordinacija nadležnih institucija)

(1) Nadležne institucije u Bosni i Hercegovini dužne su voditi redovnu evidenciju svih slučajeva prijavljene diskriminacije, a prikupljene podatke obavezno dostavljati Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

(2) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, u okviru zakonom utvrđenih nadležnosti, ima obavezu, na osnovu prikupljenih podataka o pojavama i obimu diskriminacije, najmanje jednom godišnje pripremati Vijeću ministara Bosne i Hercegovine izvještaj, a prema potrebi i posebne izvještaje koji sadrže prijedlog mjera za sprečavanje i suzbijanje pojava diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

(3) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine dužno je jednom godišnje izvještavati, posredstvom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, i Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine o pojavama diskriminacije i u vezi s tim predlagati konkretne zakonodavne ili druge mjere.

(4) U skladu s odredbama ovog člana, ustanovit će se posebne evidencije u zakonodavnim, izvršnim i sudskim organima radi evidencije slučajeva diskriminacije utvrđene u krivičnim, parničnim, vanparničnim i izvršnim postupcima.

(5) Centralna baza podataka za počinjena djela diskriminacije bit će uspostavljena u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

(6) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine će, u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti pravilnik o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u Bosni i Hercegovini kojim se definira sadržaj i izgled upitnika za prikupljanje podataka o predmetima diskriminacije i ostala pitanja vezana za postupak prukupljanja potrebnih podataka.

Član 9. **(Praćenje provođenja Zakona)**

Provođenje ovog zakona prati Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

Član 10. **(Saradnja s organizacijama civilnog društva)**

U izradi izvještaja, prilikom pripreme zakona, strategija i drugih planova koji se odnose na stanje ljudskih prava i pitanja diskriminacije sve nadležne institucije obavezne su sarađivati s organizacijama civilnog društva koje se bave zaštitom i promoviranjem ljudskih prava i organizacijama koje se bave zaštitom prava lica i grupa lica izloženih visokom riziku od diskriminacije.

GLAVA V. POSTUPCI ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

Član 11. **(Zaštita u postojećim postupcima)**

(1) Svako lice ili grupa lica koja smatra da je diskriminirana može tražiti zaštitu svojih prava putem postojećih sudskih i upravnih postupaka.

(2) U slučajevima u kojima povreda prava na jednako postupanje proizilazi iz upravnog akta, žalba u upravnom postupku i eventualno pokretanje upravnog spora na osnovu zaštite od

diskriminacije, a kojom se zahtijeva poništenje takvog upravnog akta, neće spriječiti lice iz stava (1) ovog člana da pokrene sudski postupak za zaštitu od diskriminacije.

(3) Svi konkretni zahtjevi navedeni u članu 12. ovog zakona, kao pojedinačni ili zajednički, mogu se tražiti u svrhu podnošenja tužbe u parničnom postupku.

(4) Sud i drugi organi primjenjuju princip hitnosti u svim postupcima u kojima se ispituju tvrdnje o počinjenoj diskriminaciji.

(5) U skladu s općim pravilima postupka sud i drugi organi dužni su preduzeti sve neophodne mjere kojima će se osigurati da se postupci u kojima se ispituju tvrdnje o počinjenoj diskriminaciji provedu hitno i okončaju u najkraćem mogućem roku.

Član 12.

(Posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije)

(1) Lice ili grupa lica koja su izložena bilo kojem obliku diskriminacije, prema odredbama ovog zakona, ovlašteni su da podnesu tužbu i traže:

a) utvrđivanje da je tuženi povrijedio tužiočevo pravo na jednako postupanje, odnosno da radnja koju je preduzeo ili propustio može neposredno dovesti do povrede prava na jednako postupanje (tužba za utvrđivanje diskriminacije);

b) zabranu preduzimanja radnji kojima se krši ili može prekršiti tužiočevo pravo na jednako postupanje, odnosno da se izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njene posljedice (tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije);

c) da se nadoknadi materijalna i nematerijalna šteta uzrokovana povredom prava zaštićenih ovim zakonom (tužba za naknadu štete);

d) da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima.

(2) Zahtjevi iz stava (1) ovog člana mogu se istaknuti zajedno sa zahtjevima za zaštitu drugih prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi, bez obzira na to da li je za te zahtjeve propisano rješavanje u redovnom ili u posebnom parničnom postupku, osim sporova o smetanju posjeda. U tom slučaju primjenjuju se mjerodavna pravila za vrstu spora o kojoj je riječ, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

(3) O tužbama iz stava (1) ovog člana odlučuje nadležni sud primjenjujući odredbe zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

(4) Zahtjev za objavu presude iz stava (1) tačka d) ovog člana sud će usvojiti ako utvrdi:

(a) da je do povrede prava na jednako postupanje došlo posredstvom medija, ili

(b) da je informacija o postupanju kojim se krši pravo na jednako postupanje bila objavljena u medijima, a objavljivanje presude je potrebno radi potpune naknade učinjene štete ili zaštite od nejednakog postupanja u budućim slučajevima.

(5) Ako usvoji zahtjev za objavu presude, sud će naložiti da se presuda objavi u cijelosti. Izuzetno, sud može odrediti da se presuda objavi u dijelovima ili da se iz teksta presude uklone određeni lični podaci ako je to potrebno radi zaštite privatnosti stranaka i drugih lica, a ne dovodi u pitanje svrhu pružene pravne zaštite.

(6) Presuda kojom se nalaže objava u medijima obavezuje izdavača medija u kojem treba objaviti presudu, bez obzira na to da li je bio stranka u postupku.

Član 13. **(Nadležnost, rokovi i izvršenje)**

(1) Ako ovim zakonom nije drugačije propisano, a u skladu sa zakonima o sudovima oba entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, za sporove po tužbi iz člana 12. ovog zakona nadležan je u prvom i drugom stepenu, osim suda opće mjesne nadležnosti, i sud na čijem području tužilac ima prebivalište ili boravište, te sud u mjestu u kojem se dogodila šteta ili je počinjena radnja diskriminacije.

(2) U postupcima propisanim u članu 12. ovog zakona uvijek je dozvoljena revizija.

(3) Po osnovu tužbenog zahtjeva iz člana 12. tačka b) i d) ovog zakona nadležni sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje ili određuje kraći rok za ispunjenje radnje koja je naložena tuženom.

(4) Rok za podnošenje tužbe na osnovu člana 12. ovog zakona je tri godine od dana saznanja o učinjenoj povredi prava, a najduže pet godina od dana učinjenja povrede. U slučaju kontinuirane diskriminacije, rok se računa od dana posljednje učinjene radnje. Rokovi se ne računaju u slučajevima sistemske diskriminacije. Rok za podnošenje zahtjeva za reviziju iznosi tri mjeseca od dana uručjenja drugostepene presude.

Član 14. **(Mjera osiguranja)**

(1) Prije pokretanja i u toku postupka povodom zahtjeva iz člana 12. stav (1) sud može na prijedlog predlagača odrediti sudsku mjeru osiguranja, odnosno privremenu mjeru osiguranja, shodno pravilima Zakona o parničnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

(2) Mjera osiguranja može se odrediti ako:

- a) predlagač učini vjerovatnim da je povrijeđeno pravo na jednako postupanje,
- b) je određivanje mjere osiguranja potrebno radi otklanjanja opasnosti od teške povrede prava na jednako postupanje, nenadoknadive štete ili sprečavanja nasilja.

Član 15. **(Teret dokazivanja)**

(1) Kada lice ili grupa lica u svim postupcima predviđenim ovim zakonom, na osnovu njima raspoloživih dokaza, učine vjerovatnim da je došlo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije leži na suprotnoj strani.

(2) U slučajevima u kojima lice smatra da je snosilo posljedice diskriminacije, kao dokazno sredstvo za ostvarenje prava iz stava (1) ovog člana mogu se koristiti i statistički podaci ili baze podataka.

(3) U slučajevima kada lice smatra da je snosilo posljedice diskriminacije zbog propuštanja razumnog prilagođavanja, teret dokazivanja leži na protivnoj strani.

(4) Kao svjedok u postupcima za zaštitu od diskriminacije može se pojaviti i lice koje se svjesno izložilo diskriminacijskom postupanju, s namjerom neposredne provjere primjene pravila o zabrani diskriminacije.

(5) Lice iz stava (4) ovog člana dužno je obavijestiti ombudsmene za ljudska prava Bosne i Hercegovine o namjeravanoj radnji, osim ako okolnosti to ne dozvoljavaju, kao i o preduzetoj radnji izvijestiti ombudsmena u pismenom obliku.

(6) Sud može lice iz stava (4) ovog člana saslušati kao svjedoka.

(7) Lice iz stava (4) može podnijeti tužbu iz člana 12. stav (1) tač. a), b) i d) ovog zakona u konkretnom slučaju.

(8) Odredba stava (1) ovog člana ne primjenjuje se u prekršajnim i krivičnim postupcima.

(9) U slučaju kada sud razmatra predmet o kojem je Institucija ombudsmena već donijela preporuku, koju stranka u postupku koristi kao dokaz, sud je dužan, u skladu s pravilima postupka, razmotriti preporuke ombudsmena.

Član 16. **(Učešće trećih lica)**

(1) U postupku koji se pokreće u skladu s članom 12. ovog zakona može se, u skladu s pravilima parničnog postupka, kao umješać na strani lica ili grupe lica koja tvrde da su žrtve diskriminacije pridružiti tijelo, organizacija, ustanova, udruženje ili drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku.

(2) Sud će dopustiti učešće umješaća samo uz pristanak tužioca.

(3) Umješać će učestvovati i preduzimati radnje u postupku sve do izričitog opoziva pristanka tužioca.

(4) Bez obzira na ishod parnice, umješać sam snosi troškove svog učešća u parnici.

Član 17.

(1) Udruženja ili druge organizacije osnovane u skladu sa zakonom, koje se bave zaštitom ljudskih prava, odnosno prava određene grupe lica, mogu podnijeti tužbu protiv lica koje je povrijedila pravo na jednako postupanje većeg broja lica koja pretežno pripadaju grupi čija prava tužilac štiti.

(2) U tužbi iz stava (1) ovog člana mogu se istaknuti zahtjevi da se:

a) utvrdi da je tuženi povrijedio pravo na jednako postupanje u odnosu na članove grupe čija prava tužilac štiti,

b) zabrani preduzimanje radnji kojima se krši ili može prekršiti pravo na jednako postupanje, odnosno izvrše radnje kojima se uklanja diskriminacija ili njene posljedice u odnosu na članove grupe,

c) presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje objavi u medijima na trošak tuženog.

(3) Procesne odredbe ovog zakona na odgovarajući način primjenjuju se na tužbu iz stava (1) ovog člana.

Član 18.

(Zaštita lica koja prijavljuju diskriminaciju ili učestvuju u postupku)

Viktimizacija, kao oblik diskriminacije, zabranjena je i predstavlja svaki oblik nepovoljnog postupanja prema licima koja su u dobroj vjeri prijavila ili namjeravaju da prijave diskriminaciju, prisustvovala ili svjedočila diskriminaciji, odbila nalog za diskriminatornim postupanjem, na bilo koji način učestvovala u postupku za zaštitu od diskriminacije, pružila ili imala namjeru da ponude informacije ili dokumente potrebne u postupku zaštite od diskriminacije ili o diskriminatornom postupanju informirala javnost.

GLAVA VI. KAZNENE (PREKRŠAJNE) ODREDBE

Član 19.

(Povreda člana 2. stav (2) ovog zakona)

(1) Pravno lice koje dovede neko lice ili grupu lica u nepovoljan položaj na osnovama nabrojanim u članu 2. (Diskriminacija), stav (1), na način opisan u čl. 3. (Oblici diskriminacije) i 4. (Ostali oblici diskriminacije) ovog zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM.

(2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i odgovorno lice u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, u pravnom licu s javnim ovlaštenjima i u drugom pravnom licu, i to novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 1.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i fizičko lice, i to novčanom kaznom u iznosu od 550 KM do 1.500 KM.

(4) Ako se prekršaj iz stava (1) ovog člana učini propuštanjem da se postupi po preporuci Ombudsmena Bosne i Hercegovine, pravno lice će se kazniti novčanom kaznom u iznosu od 2.500 KM do 6.500 KM, a odgovorno lice u pravnom licu ili fizičko lice kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.000 KM.

(5) Ako se prekršaj iz stava (1) ovog člana učini propuštanjem da se postupi po nalogu suda, pravno lice će se kazniti novčanom kaznom u iznosu od 3.500 KM do 10.000 KM a odgovorno lice u pravnom licu ili fizičko lice kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 5.000 KM.

Član 20.

(Povreda člana 7. st. (6) i (7) ovog zakona)

(1) Pravno lice kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 5.000 KM ako:

a) ne dostavi podatke ili dokumente na zahtjev Ombudsmena Bosne i Hercegovine, odnosno ako ih ne dostavi u propisanom roku i ne dozvoli uvid u njih, u suprotnosti s članom 7. (Centralna institucija za zaštitu od diskriminacije), stav (6) ovog zakona;

b) ne saraduje s Ombudsmenom Bosne i Hercegovine i ne daje pismeno odgovore ili obavještenja, odnosno ne izvijesti o učinku preporuka datih s ciljem otklanjanja diskriminacije, u suprotnosti s članom 7. stav (7) ovog zakona.

(2) Za prekršaje iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i odgovorno lice u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, u pravnom licu s javnim ovlaštenjima i u drugom pravnom licu, i to novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i fizičko lice, i to novčanom kaznom u iznosu od 450 KM do 1.000 KM.

Član 21. **(Povreda člana 18. ovog zakona)**

(1) Pravno lice koje lice koje je prijavilo diskriminaciju u dobroj vjeri ili lice koje je na bilo koji način učestvovalo u postupku zaštite od diskriminacije dovede u nepovoljan položaj na osnovu toga što je to lice prijavilo diskriminaciju ili učestvovalo u postupku, u suprotnosti s članom 18. (Zaštita lica koja prijave diskriminaciju ili učestvuju u postupku) ovog zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 10.000 KM.

(2) Za prekršaje iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i odgovorno lice u državnoj, entitetskoj i kantonalnoj instituciji, instituciji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskoj instituciji, u pravnom licu s javnim ovlaštenjima i u drugom pravnom licu, i to novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.500 KM.

(3) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana također će se kazniti i fizičko lice, i to novčanom kaznom u iznosu od 700 KM do 2.000 KM.

(4) Ako prekršaj iz stava (1) ovog člana učini s namjerom odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u pravnom licu kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 2.000 KM do 7.000 KM, i ako je učini s namjerom fizičko lice, fizičko lice kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 4.000 KM.

Član 22. **(Zaštitne mjere)**

(1) Za prekršaje propisane ovim zakonom mogu se izreći zaštitne mjere oduzimanja predmeta i zabrane obavljanja određene profesionalne djelatnosti, poslovne aktivnosti ili dužnosti.

(2) Zaštitne mjere oduzimanja predmeta obavezno se izriču svaki put kada je prekršaj izvršen korištenjem tih predmeta, odnosno kada su predmeti bili namijenjeni izvršenju prekršaja ili su predmeti nastali zbog izvršenja prekršaja.

Član 23.
(Objavljivanje rješenja o prekršaju)

Rješenje o prekršaju propisano ovim zakonom objavljuje se u javnim medijima koji su dostupni na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

GLAVA VII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 24.
(Usaglašavanje ostalih propisa s ovim zakonom)

- (1) U slučaju neusaglašenosti drugih zakona s ovim zakonom u postupcima po ovom zakonu, primjenjivat će se ovaj zakon.
- (2) Svi zakoni i opći propisi bit će usaglašeni s odredbama ovog zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Ovaj zakon ne prejudicira odredbe i uslove koji su utvrđeni u međunarodnim ugovorima i sporazumima s vjerskim zajednicama, čime se ne dira u njihovu djelatnu, normativnu i organizacionu autonomiju i princip punog uživanja prava vjerskih sloboda i izražavanja.
- (4) Svi javni organi te ostala pravna lica dužni su da svojim općim pravnim aktima, ili posebnim pravnim aktima, reguliraju principe jednakog postupanja, te da osiguraju efikasne interne procedure zaštite od diskriminacije.

Član 25.
(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Član 25a.

- (1) Postupci u predmetima u kojima do dana stupanja na snagu ovog zakona ne bude donesena prvostepena odluka suda provest će se prema odredbama ovog zakona.
- (2) Postupci u predmetima u kojima do dana stupanja na snagu ovog zakona bude donesena prvostepena odluka suda provest će se prema ranije važećim odredbama ovog zakona.
- (3) Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".